

งานวิจัยชิ้นนี้มีมุมมองและสมมติฐานที่ว่า “ลายคำมีความสำคัญและทำหน้าที่ปรากฏตัว โดยผ่านการรับรู้ของคน que เข้าไปใช้ภายในพื้นที่ โดยมีปัจจัยต่างๆ เป็นส่วนประกอบสร้างให้เกิดสัญลักษณ์ทางพื้นที่ที่จนกลายเป็นความสัมพันธ์ระหว่างลายคำและพื้นที่ก่อกำให้เกิดการรับรู้ เป็นประสบการณ์จนสามารถกำหนดขอบเขตของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เกิดเป็นความรู้สึกศรัทธาและเคารพในสถานที่นั้น” มีวัตถุประสงค์หลักในการทำวิจัย คือ 1) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ลายคำ” และ “พื้นที่” ภายในวิหารล้านนา 2) เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ “หน้าที่” ลายคำและการรับรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างลายคำและพื้นที่ภายในวิหารล้านนา 3) เพื่อเป็นการต่อยอดของความรู้และงานวิจัยที่เกิดจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านกายภาพของลายคำ

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กรอบการมองแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ภายในวิหาร โดยมุ่งเน้นการตอบคำถามที่ว่า ปรากฏการณ์ภายในวิหารเกิดขึ้นได้อย่างไร ผ่านการอธิบายและรื้อค้นปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างลายคำและพื้นที่ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ประกอบไปด้วยข้อมูลด้านกายภาพที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยผ่านการเก็บข้อมูลที่ใช้วิธีสำรวจเอกสารด้านประวัติศาสตร์ ฝูงชนนามและสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลด้านการรับรู้ของปรากฏการณ์ที่ได้มาจากกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยเข้ามาภายในวิหารและมีพื้นเพในพื้นที่ โดยใช้วิธีสังเกตและบันทึกข้อมูลลงในเครื่องมือวิจัยที่ประกอบไปด้วยกล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียงและแบบบันทึกข้อมูลผ่านการเรียบเรียงข้อมูลโดยผู้วิจัยเพื่อนำไปวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรากฏตัวของลายคำ และการรับรู้

จากการเก็บข้อมูลพบว่า เมื่อประชากรตัวอย่างเข้าไปภายในวิหารที่มีลายคำจะทำหน้าที่ปรากฏตัว ผ่านการมองเห็น และการรับรู้ร่วมกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ เช่น โครงสร้างช่องเปิด ชนิดและทิศทางของแสง และแม้กระทั่งลายของตัวลายคำเอง ส่งผลให้เกิดการตีความและให้ความหมายที่มีการย้อนกลับคืนประสบการณ์เดิมมาตีความและให้ความหมายใหม่เป็นความรู้สึกเคารพและศรัทธา จนสามารถกำหนดขอบเขตพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ได้ นอกจากนี้หน้าที่และบทบาทของลายคำในเชิงปรากฏการณ์ งานวิจัยยังทำการรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นกับลายคำในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ในวิหาร และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและปรับปรุงต่อไป

The standing point and hypothesis of this research are that *Laikhum* is important and its appearance can be perceived through human perception in relation to various factors in place. *Laikhum* has functioned as a sign which can mediate human perception in the place of Lanna Viharas, constituting people experience, giving a meaning, and finally, establishing a sacred boundary of such place. The objectives of this research are: first is to analysis phenomenological relationships between *Laikhum* and "Place" in Lanna Viharas. The second is to search for factors by which phenomenological relationships are constituted. And finally, the third is to broaden up the body of knowledge about *Laikhum* which has been focused only on its physical and pattern parts.

This research is a qualitative research by using phenomenology as a theoretical framework. That is to say, this research is to question how phenomenological relationships between *Laikhum* and place in Lanna Viharas can be happening and through which factors such phenomenological relations can be manifested. Various restoration data and historical information of each Viharas are vital, including the fieldwork data, in-depth interview with those who related to the selected Viharas, and more importantly, phenomenological data from four participations. It is important to note that in this research we regard them as 'subjects'. Observing, fieldwork noting, photographing, and tape recording are collected on site by the researcher in order to identify any factors that influence ways of seeing and perceiving phenomenological relationships between *Laikhum* and place in Lanna Viharas of the subjects.

This research found that once subjects have entered into the place of Lanna Viharas, the appearance of *Laikhum* begins to appear through their eyes in relations to various factors such as structure, solid-void, types and directions of light, and pattern of *Laikhum* itself. All of them lead the subjects to the mode of interpretation, signifying the meaning and finally mapping a sacred boundary onto the place of Viharas. Beside the role and phenomenological function of *Laikhum*, this research also gathered the causes of change and of damage to *Laikhum*, which can unavoidably relate to the fact that such phenomenological experience of sacred space in Lanna Viharas gets declined. Guidelines and suggestions to protect destructing not only *Laikhum* but also various related factors are deployed by the end of the research helping the phenomenological experience still remain.